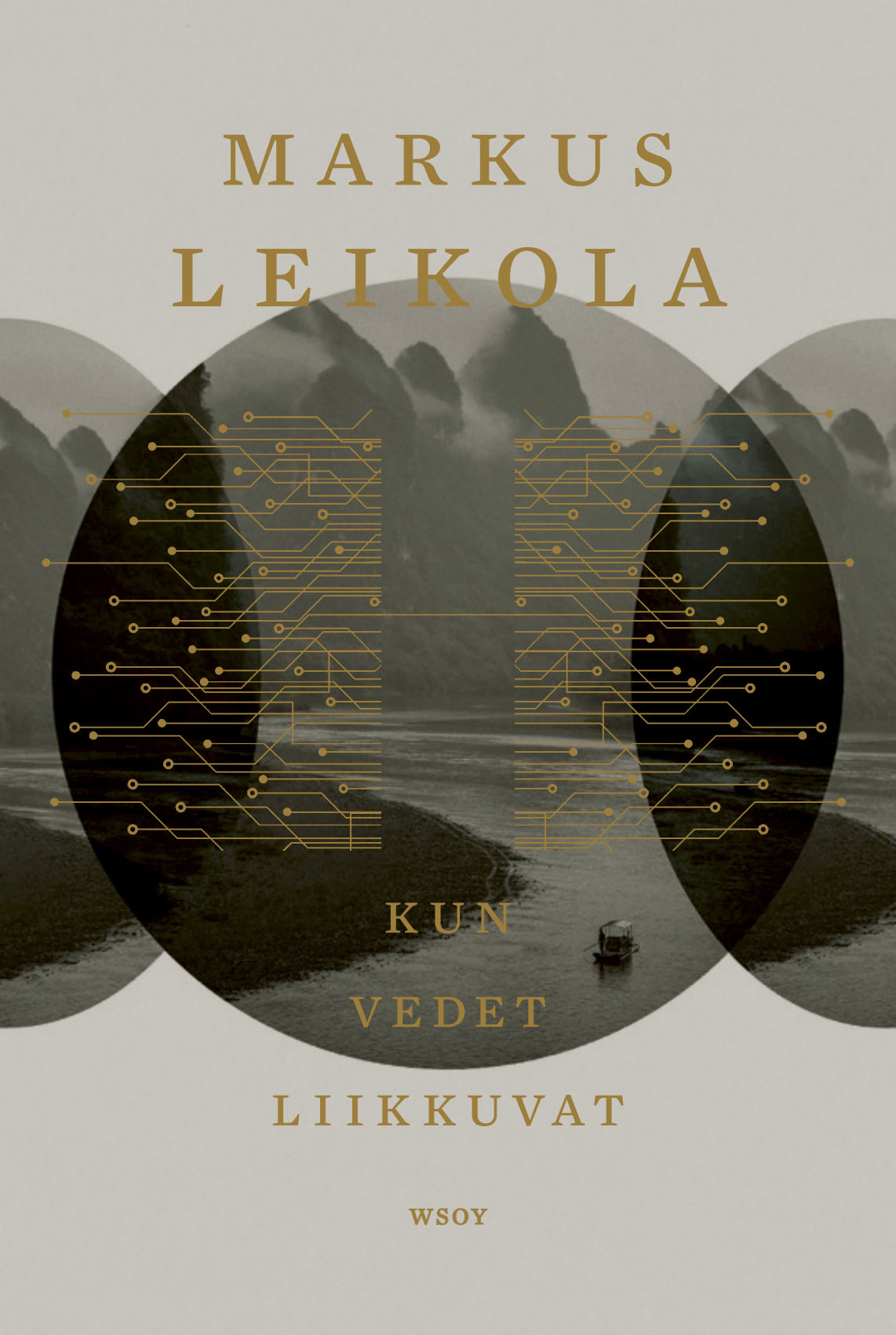

MARKUS LEIKOLA

The book cover features a sepia-toned landscape photograph of a river or lake flowing through a valley with steep, forested mountains in the background. A small boat is visible on the water in the lower right. Overlaid on this image are two large, dark circular shapes that intersect. Within these circles, a complex, golden circuit board pattern is printed, with lines and dots resembling electronic components. The text is arranged in a clean, sans-serif font, with the author's name at the top, the title in the center, and the publisher's name at the bottom.

KUN
VEDET

LIKKUVAT

WSOY

MARKUS
LEIKOLA

KUN
VEDET
LIIKKUVAT

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

Kiinankieliset henkilön- ja paikannimet sekä käsitteet on translitteroitu suomeksi etupäässä ns. standardimandariinin eli putonghuan äänneasusta nykyisin yleisimmällä translitterointimenetelmällä, pinyinillä, poikkeuksena eräät vakiintuneet suomenkieliset kirjoitusasut. Yksittäistapauksissa taiteellinen harkinta sekä sanojen löydettävyyys latinalaisin aakkosin operoivista haku- ja lähdeteoksista ovat periaatteina ohittaneet kielellisen kurinalaisuuden ja johdonmukaisuuden.

Ensimmäinen painos

© MARKUS LEIKOLA JA WSOY 2025

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ

LÖNNROTINKATU 18 A, 00120 HELSINKI

ISBN 978-951-0-46865-4

PAINETTU EU:SSA

Tuoteturvallisuuteen liittyvät tiedustelut: tuotevastuu@wsoy.fi

Sisällys

Prologi 11

Lokakuu 1949 | Xiyi 21

Lokakuu 1949 | Yixi 199

Lokakuu 1989 | Xiyi 315

Lokakuu 1989 | Yixi 477

Lokakuu 2029 | Xiyi ja Yixi 605

Kiitokset 738

Henkilöitä 740

MANNER-KIINA

*Jiabiangoun
työleiri*

*Keltainen Joki
(Huanghe)*

*Pitkä Joki
(Jangtse)*

*Kun lapsi oli lapsi,
koitti aika tätä kysyä:
miksi minä olen minä ja miksi et sinä?
Miksi olen minä täällä,
ja miksen ole tuolla?
Milloin aika alkaa, ja mihin loppuu paikka?
Onko elo alla auringon pelkkää unta vain?
Onko näkemäni, kuulemani sekä haistamani
silkka kajo maailmasta maailman edessä?
Onko tosiaankin olemassa pahaa sekä ihmisiä,
jotka todella ovat pahoja?
Kuinka voikaan olla, että minä, joka minä olen,
en minä ollut ennen minuksi tulemista,
ja aikanaan se minä, joka minä olen,
en enää minä olekaan?*

– PETER HANDKE: *Laulu lapsuudesta*

Prologi

WAH POTKAISI, No parkaisi. Oli hiljaista, kunnes No potkaisi takaisin. Rasvakudos vaimensi, eikä potkun ollut edes tarkoitus tuntua enempää kuin kertoa: olen tässä.

Wah parkaisi, No ei kuullut, Wah potkaisi, No potkaisi, Wah potkaisi ja siitä hetkestä alkaen he, joiden välissä oli viisi sormenleveyttä, olivat niin erottamattomat kuin vain kaksi erillistä voi olla.

Ei mennyt kauaa, ja ensimmäinen ihminen, jonka katseen Wah näki, oli No. Ensimmäinen, jonka katseen No näki synnyttyään, oli Wah. Yksi syntyi samoille pahnoille hetkeä ennen toista, mutta kukaan ei tiedä täsmälleen, kummasta tuli vanhempi. Sillä ei ollut mitään merkitystä.

On hyvä aloittaa sellaisesta hetkestä, jolloin kaikki merkitykset menevät uusiksi.

✱

Alkoi sataa lunta. Ensin tihutti, sitten tuiskusi ja tuiversi, nuoskaisia räättejä, jotka leijailivat hiljaa alas ja sulivat toisiinsa lammikoiksi, jotka yhtyivät ensin reunoistaan toisiksi lammikoiksi, ja kun rätit tihentyivät jäiseksi tihkuksi, kivikovat pisarat putoilivat ja sinkoilivat sinne ja tänne, kunnes lammikot täyttyivät niistä ja niiden reunat liittyivät toisiinsa siksi, kunnes oli enää mahdotonta nähdä erillisten lammikoiden reunojen alkamista ja toisten loppumista, sillä lammikoita oli silmänkantamattomiin.

Tihku muuttui tuulen yltyessä vimmaiseksi pyryksi, silmä ei kantanut myrskyltä kovinkaan kauas, mutta ensimmäisen päivän iltana arkki tärähti kerran, puolenyön hetkellä toisenkin ja yön mittaan se irtosi kokonaan siitä, mihin se oli rakennettu ja tuettu ja nousi taivaalta maahan sataneen veden voimasta vähän kerrassaan ylöspäin, tai sitten pilvet tulivat alaspäin, pimeässä oli mahdotonta nähdä tarkalleen, mitä oli tapahtumassa, mutta suunta, se oli nyt selkeä: arkki ylös, pilvet alas, lammikot yhdeksi.

Aamulla arkki kellui veden pinnalla. Olisi voinut luulla, että siinä on niitty, kumpare ja lämpäre vain kevyesti vitinuoskaantunut, mutta ei, päällislumen alainen sulavesi oli noussut ja se mikä oli ollut eilen maisema, sitä ei enää ollut missään.

Aurinko oli löytänyt horisontin reunan jossakin tuiskun tuolla puolen ja säkkipimeä haalistunut keskiharmaaksi. No ja Wah katselivat hiljaa arkin sisältä ulos koko päivän, kuvitellen kaikkea mutta näkemättä mitään, vain tuntien luissaan ja lihaksissaan arkin jatkavan nousuaan samoin kuin vedenpinnan.

Pyyry jatkui seuraavana päivänä ja sitä seuraavana. Sade otti uusia kylmiä muotoja, väliin yhtä märkää ja yhtä valkeaa, mutta välillä tahmeampaa, välillä jauhomaista, sitten pitsiä, läpikuultavaa seittimäistä jääkidettä, samettista pirtelöä, kopperakipsiä, tarueläimen kevytmaitoa, kunnes taas kuin hattaraa.

Harmaudelta ei voinut tietää auringon paistamisesta oikein sitä tai tätä, ja niinpä päivä ja yö alkoivat menettää merkitystään, ei tyystin hävitä, mutta lakata olemasta sellaiset selkeät toistensa perässä vuorottelevat vuorokaudenajat kuin ennen vedenpaisumusta.

Ei mennyt montaakaan vuorokautta – tai sitten meni, mistäpä sen tietää – kun arkin asukkaat kukin nukkuivat sen minkä hyväksi taisivat, rakensivat omia rytmejään, sopeutuivat johonkin sisäiseen, mikä parhaiten kellekin maittoi. Oli mahdotonta tietää, olivatko yöeläimet hereillä samaan aikaan kuin päiväaktiivit, toistensa viholliset paremmin eriaikaisia tai peräti jotkut koko ajan hereillä ja toiset taas puoli-ikuisessa horroksessa, koska kukapa olisi voinut pitää kirjaa jostakin, mitä olisi pitänyt vahtia koko ajan.

Eikä ajalla sinällään ollut väliä, koska arkki vain kulki ja oli, oli ja kulki. Aika tuli olemaan yhtä hetkeä eli oli.

✱

Kun valkeanharmaata eli harmaanvalkeaa, sitä sellaista läpitunkematonta, jota kohti arkki liukui, oli ollut aikansa ja ehkä enemmänkin, lehahti korppi lentoon. Se nousi ensin reelingin reunalle ja kurotti niin pitkälle tuuleen kuin vain tasapainoaan menettämättä ylettyi. Havaittuaan että tuulta ei ollut liikaa, mutta kuitenkin kylliksi, se availi siipiään, kuin ne olisivat olleet ruosteessa, ja nykäys nykäykseltä ne levittäytyivät täyteen mittansa. Sitten se sulki ja avasi siipensä vielä muutama kertaan varmistaakseen, että hallitsi itse kehonsa eikä keho tekisi tenää siinä, mitä korppi oli nyt ryhtyvä tekemään. Napakka ponkaisu ja yhtäaikainen siipien avaus, kierros tai kaksi

laivan yläpuolella, sitten vilkaisu alas: No ja Wah olivat varmoja, että se painoi mieleensä tämän näyn, kotiarkin, ylhäältä päin.

Näky kantaisi sitä sen matkalla jonnekin ja kannustaisi palaamaan. Näin ihmiset No ja Wah alhaalla toivoivat.

Mutta korppi ei vilkuillut taakseen vaan eteni kohti näkymättömyysvalia huolellisin ja taloudellisin vedoin, kuin sellainen, joka tietää, että edessä on vielä paljon matkaa, vaikka se ei mitenkään voinut tietää, minne se oli menossa, mihin suuntaan ja kuinka kauas. Tai ainakaan se ei ollut puolella sanallakaan kertonut mitään, jos olikin jotakin tiennyt, tai edes aavistanut.

✱

Korppi lensi kunnes sulautui harmaanvalkeaan. Se tuli yhdeksi vaalean tai vaan kanssa, jonka jälkeen sitä ei arkin kannelta katsoen enää ollut. Ei kulu-
nut kauaakaan, varmaankaan, kun se jo tuli takaisin. Ensin kuin harmaassa olisi ollut jokin epämääräinen häiriö, sitten läikkä, tahra, roska ja lopulta sen siipien liike erottui ja sitten koko lintu.

Voi olla, että sen lento oli ollut pelkkä pyrähdys. Voi olla, että se oli käynyt kauempana. Joka tapauksessa se lähti uudelle samanlaiselle lennolle myöhemmin – ehkä seuraavana päivänä, mistäpä tuon tiesi, kun ei päivällä ja yöllä edelleenkään ollut eroa. Ja sitten taas seuraavana. Nosta ja Wahista tuntui, että korppi viipyi retkillään aina vain pitempään. Niistä oli nyt tullut päivittäisiä, ainakin sillä mittapuulla, että korppi odotti aina, kunnes sen lentoja tarkkailevat kaksi naisihmistä oli hereillä ennen kuin lensi tiehensä.

Sen siipilihakset olivat vahvistuneet ja lentoon lähdöt majesteettillisen kauniita. Se ei vielääkään jäänyt katsomaan taakseen mutta tunsu varmasti – näin No ja Wah ajattelivat – heidän matkaan saattavat ja paluuta odottavat katseensa selässään.

Näin tapahtui monta kertaa. Aluksi No ja Wah pitivät lukua korpin matkoista, mutta sitten he menivät laskuissa sekaisin ja lopulta korpin lähtö ja paluu olivat vain aikaa jaksottavia tapahtumia, toki tärkeimpiä sellaisia.

✱

Oli vaikea sanoa, minkä verran laiva liikkui – sitä ei voinut päätellä sen muutoksista ympäristöönsä nähden, kun mitään ympäristöä ei voinut nähdä. Mutta kun korppi viipyi kerta kerralta pitempään, No ja Wah ajattelivat, että se lensi yhä kauemmas. Ehkä maata etsimään, ja hyvä niin, jos uusista suunnista ja rohkaistuneena pitempiin etsintäretkiin myös kauempaa.

Mutta sitten eräänä päivänä – tai yönä – No sanoi:

»Voihan myös olla, että me liikumme kauemmas ja korppi lentää aina samaan paikkaan.»

Wah jäi miettimään tätä pitkäksi aikaa. Hän toivoi, että hänellä olisi ollut jokin vastaus. Kyllä tai ei. Että asia, joka oli ollut selkeä – korppi lensi pois ja palasi takaisin – olisi ollut jälleen yhtä selkeä kuin aiemmin, mutta ei sitä enää sellaiseksi saanut.

»Voihan olla», hän vastasi siis Nolle, kun korppi oli ollut poissa kotvasta pitemmän ajan, »mutta mistä me tiedämme?»

»Mistä me voimme mitään tietää?» No vastasi kysymykseen kysymyksellä. »Kas siinäpä juuri oikea kysymys! Emme voi, emme!»

Sitten he olivat hiljaa siksi, kunnes korppi palasi.

Wah rikkoi hiljaisuuden ja kysyi korpilta:

»Menetkö sinä joka päivä kauemmas vai livummeko me vain kauemmas toiseen suuntaan?»

Korppi ei sanonut mitään.

✱

Vähitellen oli selvää, että korppi palasi takaisin hieman vähemmän valkeana kuin se oli ollut lähtiessään. Eroa ei huomannut korpin tepastellessa arkissa, mutta läikkä, joksi korppi sulautui sukeltaessaan valkoiseen, muuttui. Valkeanharmaa korppi ei ollut enää samalla tavoin yhtä lumisumun kanssa, vaan kun se tuli takaisin, se alkoi erottua päivä päivältä tummempana. Ensin kuin pisteenä, joka kasvaa eroon taustasta, sitten roskana, joka onkin liikkuva, lopulta selkeäpiirteisenä lintuna, jolla oli omat ääriviivansa ja rajansa.

»Se on kasvanut erilleen valkeasta lumesta», sanoi No, ehkä hieman surua äänessään.

»Tai se on enemmän niin kuin me, jotka emme mekään ole osa tuota, mitä ympärillä on, märkää ja kylmää ja ajatonta», Wah yritti ehdottaa.

»Miten se voi olla enemmän kuin me nyt? Sehän on koko ajan ollut yksi meistä, ainoastaan sillä erolla, että se lentää tuonne ja me emme.»

»Niin, mutta se ei ole ollut vähäinen ero. Etkö ymmärrä, mitä tapahtuu?»

Wah muisti hyvin ensimmäisen kerran, kun hän oli kokenut Non potkaisun takaisin, tämän ollessa vielä oman äitinsä kohdussa ja Wahin ollessa oman äitinsä sisällä. Viiden rasvakudossentin päässä toisistaan. Kuinka kaikki oli muuttunut, kuinka he olivat olleet yhdessä jo silloin, ennen syntymäänsä. Kuinka he olivat siitä lähtien potkineet toisiaan.

»Tarkoitatko, että nyt on jotakin muuttunut? Nytkin?»

»Tarkoitaa», No vastasi hyvin hitaasti ja painokkaasti, nyökytellen joka tavua pitkään ja hartaasti. »Korppi muuttuu koko ajan.»

Siinä samassa jälleen hieman mustempi pilkku taivaanrannassa – tai siinä, missä olisi ollut taivaanranta, jos olisi ollut – irtosi pilvestä, muuttui siivenisku siiveniskulta korpimmaksi ja lopulta teki kuten aina, lehahti reelingille, tutkien tarkkaan katseellaan Nota ja Wahia.

Wah esitti sille saman kysymyksen kuin aina ennenkin, yhtä vilpittömänä, yhtä uteliaana, tosissaan ja väsymättömänä:

»Menetkö sinä joka päivä kauemmas vai livummeko me vain kauemmas toiseen suuntaan?»

Ja ensimmäistä kertaa korppi vastasi.

✱

»Miksi kysyt?»

Korpin ääni oli yllättävän pehmeä, ei lainkaan sillä tavoin raakkuva kuin olisi olettanut. No ja Wah kätkivät hämmästyksensä siitä, että korppi puhui.

»Miksi kysyt?» korppi kysyi uudelleen. »Kaikkihan liikkuu koko ajan.»

»Niinpä tietenkin», Wah vastasi, »niinpä tietenkin.»

Sitten hetken päästä hän lisäsi:

»Eli mekään emme ole paikoillamme?»

»Ei, ette tietenkään.»

»Sitä on vaikea hahmottaa täältä, siis arkista», No sanoi.

»Niin on», korppi myönteli.

»Mutta silti: käytkö joka päivä kauempana? Kun meistä tuntuu siltä kuin viipyisit päivä päivältä pitempään poissa.»

»Päivästä en osaa sanoa mitään, enkä yöstä. Ne ovat joltisenkin samankaltaisia niin tuolla kuin täällä.»

»Etsitkö maata?»

No ei malttanut pitää uteliaisuuttaan aisoissa nyt, kun korppi oli herenyt puhetuulelle.

»Ja jos löydät, niin ethän jätä meitä?» Wah lisäsi.

»Vaan palaat näyttämään meille reitin», No huudahti.

»Mitä te maalta odotatte?» korppi kysyi.

Mutta No ja Wah eivät osanneet vastata siihen ja korppi vetäytyi arkin sisätiloihin. Seuraavan kerran kun No ja Wah heräsivät, korppi oli tiessään. Se oli poistunut tarkistamatta, että No ja Wah näkisivät sen lähdön. Kertomatta, aikooko se palata. Onko se löytänyt jo maata. Tai edes etsiikö se maata.

No ja Wah eivät oikeastaan tienneet lainkaan enempää kuin aiemmin. Paitsi että korppi osasi puhua.

✱

Eräänä iltana korppi ilmestyi jälleen heidän eteensä vietettyään päivänsä missälie. Sillä oli nokassaan risu, sellainen tavallinen puolen vaaksan mitainen keppi, jonka se pudotti arkin kannelle ja istahti sitten tavalliselle paikalleen reelingille sanomatta sanaakaan, odottaen mitä muut tuumisivat hänen tuotoksistaan.

Kepakko oli ensimmäinen arkkiin tuotu vieras esine sen jälkeen, kun laiva oli aloittanut ajelehtimisensä. Tuulahdus toisesta maailmasta, ja enemmän: todiste siitä, että ulkomaailma oli olemassa.

»Tämä näyttää puolikkaalta», sanoi No.

»Takuuvarmasti tämä on puolikas», Wah sanoi, »eikä epäilystäkään, etteikö siis ole olemassa myös toinen puolikas.»

Korppi tiesi, että hänet oli haastettu, mutta hänellä oli vapaus valita oma siirtonsa ja sen myötä valita, mikä tämä haaste oikein olisi.

»Se on voinut myös katketa.»

Korppi katseli uteliaana reaktiota, jonka se ajatteli herättäneensä, mutta No ja Wah pitivät naamansa peruslukemilla.

»Myös katkenneen kepin puolikas on silti puolikas, jolle on olemassa toinen puolikas, ellei sille toiselle puolikkaalle ole sattunut jotakin», sanoi No.

»Eli toinen puolikas on tallella jossakin», Wah päätteli.

»Mikä toinen?» Korppi teeskenteli tietämätöntä.

✱

Kun he heräsivät aamulla, Arkki oli pysähtynyt. Sen ympärillä aukesi viheriäistä niittyä. Ei silmäkantamattomiin, vaan päinvastoin, juuri sen verran, että saattoi ymmärtää siinä olevan jotakin. Oli vaikea sanoa, kuinka korkealla tai matalalla he olivat olleet pysähtyessään, sillä enää pitkään aikaan ei ollut ollut mitään järkeä yrittää mitata korkeuksia suhteessa merenpintaan.

Merenpinta oli kulkenut joka päivä heidän mukanaan, se oli ollut osa sitä, mitä he olivat.

Korppi lehahti omalle paikalleen reelingille ja istui siihen sukimaan siipisulkiaan. Se oli jotenkin pöllämystyneen näköinen.

»Tervetuloa Babeliin», korppi sanoi. »Tästä lähtien teillä on kullakin oma kielenne ja joudutte näkemään vaivaa ymmärtääksenne toisianne.»

No ja Wah katsahivat toisiinsa eivätkä ymmärtäneet, mitä Korppi sanoi. He ymmärsivät kyllä jokaisen sanan, sen merkityksen ja sen paikan virkkeessä, sen miten niistä muodostui ajatus. Mutta heillä ei ollut ensimmäistäkään käsitystä siitä, mitä korppi t a r k o i t t i.

Sitten, heidän silmiensä edessä, arkista lähti siivilleen kyyhky. Valkea kyyhkynen pomppasi kevyesi reelingin ylitse ja asettui maihin. Se katsoi taakseen ja taittoi siipensä yhden pienen pyrähdysten jälkeen suppuun kylkiään vasten. No ja Wah katsoivat sitä.

He olivat varmoja, että kyyhkynen yritti näyttää heille, että asiat voi tehdä yksinkertaisestikin: kun vedeltä näkee uutta maata, riittää että hyp-pää alas. Korppi katsoi paheksuvasti kyyhkyä, mutta No ja Wah olivat helpottuneita, etteivät he enää olleet korpin armoilla, vaan saattoivat kiivetä reelingin yli ja asettua johonkin pysyvään, tuntien kuinka tukevaa olikaan keinumaton maa jalkojen alla, vaikka se kuinka olisikin vain jonkin rakennelman katto eikä mikään pohjamutia myöten oikea, todellinen, peruskallioinen maaperä.

✱

Siitä päivästä lähtien ihmiset eivät enää ymmärtäneet yhtään mitään siitä, mitä korpit heille yrittivät sanoa ja kyyhkyt puolestaan eivät osanneet puhua silloin eivätkä sen koomminkaan.

Arkin pysähdyttyä siihen suljettuna olleet eläimet halusivat malttamattomina ulos, ja näiden tieltä kipitti nopeasti alta pois miljoonia eläimiä, jotka olivat olleet siellä koko ajan. Ja arkista ulos virtaavia eläimiä sekä kahta naisihmistä, Nota ja Wahia, ihmettelemään nousi merestä maalle salamantereita, jotka pakenivat kuitenkin tulokkaita nopeasti takaisin veden suojiin kaikissa ilmansuunnissa.

Salamanterit näyttivät matkan päästä kaikki samanlaisilta, mutta ne olivat kymmenien miljoonien vuosien aikana erilaistuneet. Jotkut tekivät monenlaisia temppuja herättääkseen kiinnostavan parittelukumppanin huomion, toiset lisääntyivät itsekseen tarvitsematta toista. Jotkut vaihtoivat sukupuolta elämänsä varrella kerran tai useammin, jotkut synnyttivät eläviä poikasia, toiset munia, jotka saattoivat kehittyä yhden, kahden tai useamman muodonmuutoksen aikana aikuisiksi. Toiset olivat sukukypsiä ennen aikuiseksi tuloaan. Jotkut erittivät vahvinta tunnettua myrkkyä pitääkseen maailmansa sellaisina, ettei niillä ollut vihollisia.

Siinä missä evoluutio yleensä eteni jonkinlaisena haarautuvana puuna, niin että jälkeläisten erilaistuttua tarpeeksi nämä eivät enää kyenneet

saamaan keskenään jälkeläisiä, joiden elintavat, ravitseminen, ulkomuoto, uhat sekä perimä lisäksi poikkesivat toisistaan, oli salamantereista mahdollista sanoa, missä yksi laji loppui ja toinen alkoi.

Sellaista ääntä, jonka pakenevat salamanterit päästivät maan ja veden rajassa, ei tullut mistään toisesta eläinlajista, ja koska salamanterit olivat lukuisampia kuin kaikki muut yhteensä, niiden moniääninen kuorolaulu kohosi ilmoille ihmeellisen kauniina musiikkina, sellaisena, jonka luomiseen ihmisestä ei ollut siihen mennessä ollut eikä tulisi olemaankaan enää tämän jälkeen, vaikka tästähän tarina tavallaan vasta oikeasti alkaa.

No ja Wah kuuntelivat salamantereita lumoutuneina, tietämättä lainkaan, ettei sellaista määrää salamantereita enää koskaan olisi koolla samaan aikaan samassa paikassa.

Kun viimeinenkin salamanteri oli kadonnut mereen, laulu loppui, ei vähitellen hiipuen, vaan kesken, äkillisesti ja väkivaltaisesti.

Viimeisenä Arkin hyvästelivät No ja Wah, naiset jotka olivat kaukoviisaasti kumpikin hankkiutuneet raskaaksi useille eri miehille ennen Arkin nousuaan. Edes he itse eivät osanneet sanoa, odottivatko he kaksosia, kolmosia, nelosia vai vieläkin useampaa lasta syntyväksi. Kun vedenpaisumus oli ohi, sekä No että Wah synnyttivät kumpikin runsaasti lapsia, joista riittävän iso osa ei ollut sukua toisilleen – ja loputkin vain äidin puolelta. Jotain tällaista evoluutio oli erityisesti toivonutkin, ja näin ollen nämä lapset olivat vuorostaan mitä sopivimpia saamaan lapsia keskenään.

Luonnossa vesi löytää aina uomansa.
Niin myös pienet ihmiset isoissa järjestelmissä.
Suurinkin pato on vain ihmisen tekemä,
eikä seuraava vedenpaisumus ole pelkkä myytti.

KAKSI NAISTA synnyttää tyttövauvat satamakaupungissa hetkeä ennen kuin Kuomintangin joukot pakenevat ja Manner-Kiinan ja Taiwanin välille nousee veden muuri. On lokakuu 1949. Yksi naisista jää yhdelle puolelle, toinen toiselle, mutta vain yhdellä on jommankumman lapsi mukanaan.

40 vuotta myöhemmin naiset palaavat Kiinoja erottavan neljän kilometrin levyisen salmen rannalle, molemmilla takanaan vuosia keskitysleirillä oman maansa vankina.

Kaikki ratkeaa 80 vuotta myöhemmin, kun Beijingissä juhlitaan Kiina2:n muuttumista kolmanneksi Kiinaksi, joka pitää vedet ja ihmiset entistä tiukemmin otteessaan.

MARKUS LEIKOLAN mittavan romaanitrilogian päättävä *Kun vedet liikkuvat* on kunnianhimoinen läpileikkaus Kiinan ja koko ihmiskunnan kohtalonkysymyksistä. Se on vuoroin *Oblomovin*, vuoroin trillerin sykkeellä kulkeva suurromaani, jossa uskomaton on kaikkein todennäköisintä.

